

اتکای اخلاق به دین از نظر ملاصدرا از ناحیه اصول است

اخلاق از نظر ملاصدرا متکی بر دین است، اما مانند اشاعره قائل به حسن و قبح شرعی نیست بلکه دین را در حوزه فرامین اخلاقی متمم اخلاق می‌داند و معتقد است که اتکای اخلاق بر دین اتکا بر اصول دین است.

اخلاق از نظر ملاصدرا متکی بر دین است، اما مانند اشاعره قائل به حسن و قبح شرعی نیست بلکه دین را در حوزه فرامین اخلاقی متمم اخلاق می‌داند و معتقد است که اتکای اخلاق بر دین اتکا بر اصول دین است.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، سیدصدرالدین طاهری، عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، در هفدهمین همایش بزرگداشت ملاصدرا با موضوع «#171؛ فلسفه و راه زندگی»؛ که صبح امروز، یکم خردادماه به همت بنیاد حکمت اسلامی صدرا با حضور متفکران، اندیشمندان و پژوهشگران و در محل مجتمع آدینه برگزار شد، به بیان نکاتی در باب فلسفه اخلاق پرداخت.

طاهری با اشاره به این که ملاصدرا اثر مستقلی در باب فلسفه اخلاق از خود به جای نگذاشته است، گفت: اما او در خلال آثار فلسفی و تفسیری خود به مناسبت‌هایی درباره اخلاق و اصول مهم فلسفه اخلاق صحبت و اظهار نظر کرده است.

وی با اشاره به موضوع اخلاق بیان کرد: موضوع اخلاق نفس انسان است، از جهت این که مصدر اعمال انسان است و از این جهت که این اعمال می‌توانند منشأ سعادت و یا شقاوت انسان شوند. این موضوعی است که همه متفکران اسلامی قبول دارند؛ اما امتیاز ملاصدرا این است که معتقد است که انسان در ابتدای تولد خود، نفسی با تجرد تام به همراه ندارد؛ بلکه نفس او چیزی بین حیوان و انسان است که قوه تبدیل شدن به انسان کامل را داراست. این نظریه‌ای است که پیش از ملاصدرا سابقه نداشته است.

طاهری ادامه داد: ملاصدرا با طرح حرکت جوهری که همه موجودات طبیعی را در بر می‌گیرد، بر آن است که نفس جوهری است که در طول زندگی در اثر حرکات خود به کمال می‌رسد و این کمال تا سر حد تغییر نوعیت هم پیش می‌رود؛ اما او این تغییر نوعیت را به بعد از مرگ موکول می‌کند و معتقد است که انسان‌ها در قیامت چهار نوع مختلف خواهند بود؛ که فقط یکی از آن‌ها انسان کاملی است که از مرحله نفس کاملاً خارج شده و به تجرد عقلی دست می‌یابد.

وی با بیان این که اخلاق ملاصدرا از نوع اخلاق متکی به دیانت است، اظهار کرد: در اخلاق این گونه است که از مسئله حسن و قبح و رأیی که در این باره اظهار می‌شود مکاتب اخلاقی نشئت می‌گیرند؛ اما این که ملاصدرا اعتبار اخلاق را متکی بر دین می‌داند، می‌تواند به دو معنا در نظر گرفته شود؛ یکی بر اساس آن چه که اشاعره می‌گویند که براساس آن هیچ مرجعی جز شرع قدرت تشخیص خوبی و بدی را ندارد. این رأیی است که در بین فلاسفه هیچ خریداری ندارد و در بین متکلمین نیز فقط اشاعره حسن و قبح عقل را منکر شده‌اند.

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی با بیان این که منظور ملاصدرا از اتکای اخلاق بر دین اتکای مورد نظر اشاعره نیست، اظهار کرد: ایشان دین را در حوزه فرامین اخلاقی متمم اخلاق می‌داند؛ بدین معنا که کلیات اخلاق برای همه روشن است، اما در مواردی که ممکن است عقل اشتباه کند، دین آن را یاری می‌کند و یا در مواردی که به خاطر شرارت‌ها شخص ممکن است نتایج غلطی بگیرد دین سعی می‌کند جلوی او را بگیرد.

طاهری افزود: اتکای اخلاق بر دین از نظر ملاصدرا اتکا به اصول دین است. یعنی شخص دیندار و کسی که معتقد به مسائل ماوراء الطبیعت است در مسائل اخلاقی تقیدش بیشتر از شخصی است که چنین باورهایی ندارد. ملاصدرا به این نحو برای خود اخلاقی را تدارک می‌بیند که جاودانه است و حتی محدود به این دنیا نیز نیست.